

نفس مسموم

مهدی نیرومنش

www.ketab.ir

سروش
تهران ۱۳۹۴
شماره ترتیب انتشار: ۱۶۸۹

نیرومنش، مهدی
 نفس مسموم، مهدی نیرومنش، نویسنده؛ تهران: صداوسیما
 جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش، ۱۳۹۴.
 ۲۱۲ ص؛ مصور رنگی، جدول.
 شابک: 978-964-12-0959-1
 وضعیت فهرست‌نویسی فیبا:
 جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- جنگ شیمیایی
 الف. آبی، سیما، ویراستار؛ ب. انتشارات سروش؛ د. عنوان
 زده‌بندی کنگره: ۷۸۴/۵/۱۶۲۰ DSR
 زده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۳
 ۱۳۹۴ شماره کتاب‌شناسی ملی ۳۹۱۰۹۵۸



انتشارات صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

تهران، خیابان استاد شهید مطهری، تقاطع خیابان شهید دکتر مفتاح، ساختمان سروش

مرکز پخش: ۸- ۸۸۳۴۵۰۶۳ / سامانه پیامکی: ۳۰۰۵۳۵۶ / www.soroushpublishingco.ir

عنوان: **نفس مسموم**

نویسنده: **مهدی نیرومنش**

ویراستار: **سیما آبی**

صفحه آرا: **پریسا رجیبی مؤید / طراح جلد: سیدایمان نوری نجفی**

چاپ اول: ۱۳۹۴ / قیمت: ۱۰۰,۰۰۰ ریال

این کتاب در یک هزارنسخه در چاپخانه انتشارات سروش لیتوگرافی، چاپ و صحافی شد.

همه حقوق محفوظ است. / شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۲-۰۹۵۹-۱

فهرست

۷		سخن نویسنده
۹		درآمد
۱۳		خاطره نازدودنی
۱۵		صدام حسین
۲۰		تولد جنگ شیمیایی
۲۹		نخستین میثاق
۳۳		قرارداد الجزایر
۶۳		انفجار بی صدا - سردشت
۷۴		دادگاه دارمشتاد
۱۰۳		تولید سلاح های شیمیایی در عراق
۱۰۷		کارخانه عکاشات
۱۰۹		رابطه ویژه عراق با آلمان غربی
۱۱۴		کارل کولب
۱۲۱		گزارش دولت آلمان
۱۳۵		همپای مجرم



۱۳۹	گزارش شاول
۱۴۹	از ریشه تا صحنه
۱۵۳	تقویم کاربرد سلاح شیمیایی
۱۵۷	متهمان بدون ردیف
۱۶۱	تأمین کنندگان فناوری سلاح‌های نامتعارف عراق
۱۷۳	منابع
۱۷۷	برای مطالعه بیشتر
۱۸۵	نمایه
۲۰۵	آلبوم تصاویر

www.ketab.ir

مسخن نویسنده؟

سال ۱۳۷۴، با محمدرضا شاهرخ آشنا شدم. رزمنده دفاع مقدس و مدیر مالی یک شرکت معتبر. آشنایی ما به ماه نکشید که او از سرطان خون خود آگاه شد. تشخیص پزشکان، عوارض گاز خردل بود. نخستین مستند در موضوع شیمیایی، تصویر استواری این مرد بود که سال بعد به شهادت رسید. این مستند خیلی خوب دیده شد و روحیه رشادتی به جامعه تزریق کرد. اکنون نوبت رسانه بود که دین خود را به مصدومان شیمیایی ادا کند. نخستین موضوع، درمان بود.

اغلب پزشکان درمانگر مصدومان شیمیایی در ایران، آلمان، اتریش و بلژیک در مجموعه مستند بعدی حضور داشتند تا ثابت کنند بیماری مصدومان شیمیایی پیشرونده است. پس از آن استیفای حقوق ایشان از محاکم بین‌المللی موضوع مستندها قرار گرفت و اسنادی افشا شد که برخی دولتمردان و صاحبان ثروت را در غرب متهم می‌کرد. مقارن روز مبارزه با سلاح‌های شیمیایی در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳، به همت تهیه‌کننده برنامه زنده‌ای در شبکه خبر، با مهمانان حقوق‌دان شش روز بر آتن بودیم. سایت Dadkhah.net را برای اعلام آمادگی مصدومان شیمیایی و حامیان پیگیری حقوقی راه‌اندازی کردیم و هنوز امیدواریم کاری برای بزرگ‌ترین قربانیان سلاح شیمیایی در تاریخ انجام دهیم.

دو آمده؟

استفاده از وسایل و ابزارهای غیر متعارف برای نابودی دشمنان نظیر قیر و مواد مذاب سوزاننده، گوگرد در دژها، زغال نیم سوز و مسموم کننده، لاشه‌های متعفن حیوانات حاوی بیماری‌های نظیر طاعون، وبا، تیفوس و یا انداختن اجساد در چاه‌ها، رودخانه‌ها و سرچشمه‌های مورد استفاده حریف، به منظور مسموم کردن دشمن به استناد تاریخ باستان و شهادت مورخانی مانند هرودت^۱، معمول بوده است.

ابتدا انتشار گازهای مسموم کننده، نوعی اختلال در کنش جنگی به شمار می‌آمد، اما رفته رفته به عنوان نوعی سلاح شناخته شد. استفاده از «سلاح‌های شیمیایی»^۲ نخستین بار در اروپا متداول شد. «جنگ شیمیایی»^۳ به معنی فناوری استفاده از سلاح‌های شیمیایی گوناگونی که تأثیرات سوء بر توان بدنی و ذهنی و سلامت انسان دارد، در جهان سابقه‌ای نزدیک به یک صد سال دارد.

وحشتی که دستیابی کشورهای توسعه یافته به سلاح هسته‌ای در دل ملت‌ها افکنده، اضطراب شیوع استفاده از سلاح‌های شیمیایی را افزایش داده است. تشکیل «کمیسیون منع کاربرد سلاح‌های شیمیایی»^۴ ژنو در ۱۹۲۵، معاهده منع تولید و

۱. هرودت، کتاب تواریخ، فصل ششم

(OPCW= Organization for the Prohibition of Chemical Weapons).

2. chemical weapons

3. chemical warfare

4. Biological Chemical Weapons Disarmament Commission

ذخیره سلاح‌های زیستی ژنو، به تاریخ ۱۰ آوریل ۱۹۷۲، که به تصویب تنها ۲۲ عضو سازمان ملل متحد رسید و تا پایان ۱۹۸۶ امضاکنندگان آن به ۱۰۷ عضو رسیدند، تشکیل «کمیسیون خلع سلاح شیمیایی و میکربی» و صدور قطعنامه‌های متعدد سالانه توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد، هیچ کدام برای امتناع از این سلاح موخش کافی نبود. سرانجام در چهل و هفتمین اجلاس سازمان ملل متحد در پاریس، در سیزدهم ژانویه ۱۹۹۳، «معاهده منع تولید، توسعه، ذخیره و کاربرد سلاح‌های شیمیایی» با امضای ۱۴۰ کشور عضو جامعه ملل از جمله ایران رأی مثبت گرفت، اما امتناع نماینده روسیه از امضای موافقت‌نامه و استمرار ایالات متحده در تولید و نگهداری «سلاح‌های دوکاربرده»^۱ از ماجرایی دیگر حکایت دارد.

طبق محاسبه کارشناسان سازمان ملل متحد، یک تک با جنگ افزارهای معمولی در وسعت یک کیلومتر مربع ۳۱ هزار دلار، با سلاح اتمی هشتصد دلار و با سلاح‌های شیمیایی ششصد دلار هزینه دارد.^۲

از جنگ جهانی دوم تاکنون حدود دویست جنگ در جهان رخ داده است.^۳ این مهم امکان اختفا و انکار استفاده از سلاح‌های شیمیایی را آشکار می‌کند و نشان می‌دهد قدرت‌هایی که به انواع سلاح‌های پیشرفته و سلاح‌های هسته‌ای نسل جدید با اورانیوم ضعیف شده مجهز هستند، هنوز دست از پژوهش و تولید انواع سلاح‌های شیمیایی و زیستی برنداشته‌اند.

انگیزه مهم در نگارش این کتاب، واکاوی جنایتی است که در تاریخ بی‌سابقه است. تاکنون هیچ ملتی جز ایران نه چنین در معرض سلاح شیمیایی بوده‌اند و

1. Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stocking of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons.

۲. وبگاه سازمان منع سلاح‌های شیمیایی (OPCW).
(OPCW= Organization for the Prohibition of Chemical Weapons).

3. binaural chemical weapons.

۴. پیاده شده از مصاحبه یکی از کارشناسان سازمان ملل

۵. وبگاه پنتاگون امریکا defense.gov



نه در تاریخ ایران چنان ظلم پر دامنه‌ای وجود داشته است. با وجود این، هنگامی که به سابقه کاوش‌ها می‌نگرید، آثار مکتوب چنان چشمگیر نیست. قدیمی‌ترین اثر به قلم سرهنگ عزت‌الله ضرغامی، به تاریخ شهریور ۱۳۲۰ باز می‌گردد که با دانش آن زمان بسیار محققانه نگاشته شده است.^۱ جز این کتاب، تعدادی پایان‌نامه وجود دارد که گزینشی از موضوعات مورد علاقه درسی دانشجویان است. کتاب دیگر مصور و با آب‌ورنگ نمایشی است و تنها متن بی ترجمه گزارشگران سازمان ملل در آن دیده می‌شود که موزه صلح شهرداری آن را چاپ کرده است. بقیه کتاب‌ها نیز رویکرد نظامی دارد و از جزئیات رخدادهای آینده‌های شیمیایی ضد ایران گزارش کرده است.

نگارنده با سابقه کارگردانی و نویسندگی فیلم‌های مستند با این موضوع از سال ۱۳۷۳ در صدد است حاصل خواننده‌ها، دیده‌ها و شنیده‌های خود را تقدیم مردم مظلوم ایران کند. این یافته‌ها از سفر به کشورهای آلمان، اتریش، بلژیک، هلند و فرانسه و ملاقات با پزشکان درمانگر مصدومان شیمیایی از هنگام جنگ عراق علیه ایران تاکنون و سم‌شناسان و کارشناسان «سازمان منع سلاح‌های شیمیایی» و اربابان رسانه در غرب به دست آمده است.

به نظر می‌رسد نخبگان این سرزمین نیم‌نگاهی هم به این فاجعه، که می‌توانست و هنوز می‌تواند شاخصی برای نمایش شکوه این ملت باشد، نیفکنده‌اند. پس شایسته است با غور در ریشه‌های پلید این فاجعه، تصویری شفاف در نگاه‌ها نشانداده شود. تمامی آنچه در این نگاشته می‌خوانید، حاصل یادداشت‌برداری از مکتوبات رسانه‌های مجازی، فیلم‌ها و البته مصاحبه‌ها و گفت‌وگوهای نگارنده با چهره‌های اروپایی است. به نظر می‌رسد آمیختگی این اطلاعات با تحلیل‌ها و کشف سیر منطقی رخدادهای، برای هویدا کردن پس پرده این گونه جریان‌ها پرسودتر است.

۱. ضرغامی، تاریخچه جنگ شیمیایی. دو درجه‌دار ارتش در مأموریتی از طرف ارتش تمامی شنیده‌ها و ترجمه خواننده‌های خود را در سفر به اروپا، در این کتاب عرضه می‌کنند و حتی احتمال شیوع سلاح‌های زیستی را در آینده مورد بررسی قرار می‌دهند.